

Evaluering av kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. Stemmekretser for stortings- og sametingsvalget 2021. Smitteverntiltak

Saksfremlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Valgstyret		

Saksbehandler: Anne June Iversen	Arkivsaknr.: 2020/5220-10
----------------------------------	---------------------------

RÅDMANNENS INNSTILLING:

1. Det gjøres ingen endring i stemmekretsinnndelingen og faste valglokaler for stortings- og sametingsvalget 2021.

	Kretsnavn:	Valglokaler:
1	Valgkrets Askøy vest	Strusshamn skole
2	Valgkrets Askøy midtre	Ravnanger ungdomsskole
3	Valgkrets Askøy nord	Fauskanger barne- og ungdomsskule
4	Valgkrets Askøy sør	Kleppestø ungdomsskole
5	Valgkrets Askøy øst	Erdal barneskole
6	Valgkrets Kleppestø sentrum	Askøy rådhus

Det gjøres en nærmere vurdering av om det er behov for å opprette ekstra valglokaler i kretsene for å oppfylle krav til smittevern og tilgjengelighet i forbindelse med covid-19.

2. Det legges vekt på god informasjon og ekstra god tilrettelegging for forhåndsstemming.
3. Evalueringen av kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 tas til orientering.

SAMMENDRAG

Koronapandemien gir utfordringer for avviklingen av stortings- og sametingsvalget 2021. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har utredet forslag til smitteverntiltak og mulige løsninger for den praktiske gjennomføringen, og hvilken beredskap som er nødvendig. Rådmannen har behov for å bruke noe mer tid på å vurdere hvordan utfordringen skal håndteres i Askøy kommune.

Valgloven stiller krav om at eventuelle endringer i stemmekretsinnndelingen skal meldes sentral matrikkelenhet innen 31. mars i valgåret. Rådmannen anbefaler at stemmekretsene beholdes slik de har vært ved de to siste valgene, men at det på et senere tidspunkt gjøres en nærmere vurdering av om antall valglokaler bør økes på grunn av koronasituasjonen.

Evalueringen av kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 er ferdigstilt, og følger saken.

Avgjøres av: Valgstyret

Behandles i følgende utvalg: Valgstyret

Videre saksgang:

Følges opp av rådmannen.

Saksopplysninger:

I kommunestyrets møte 29.10.2020 ble det i PS 151/20 gjort følgende vedtak:

Stortings- og sametingsvalget 2021 avholdes én dag.

Det legges frem en sak vedrørende antall stemmelokaler. Her må det foretas en evaluering angående gjennomføringen ved siste valg samt vurdering vedrørende tiltak for å unngå smitte ved covid 19.

Evaluering av kommunestyre og fylkestingsvalget 2019

Evalueringsrapport fra kommune- og fylkestingsvalget 2019 vedlegges.

Evalueringsrapporten er basert på innhentede data fra sentrale valgmedarbeidere og valgstyrene for hvert av valgstedene. Data fra valgstyrene ble innhentet via spørreskjema, hvor leder for stemmestyrene var ansvarlig for innsendelsen. Spørreskjemaene ble tilsendt politisk sekretariat for videre håndtering. Sentrale valgmedarbeidere har gitt innspill til evalueringen, og har også hatt evalueringsrapporten til godkjenning i forkant av politisk behandling.

Smittevern og beredskap ved stortings- og sametingsvalget 2021

Rådmannens vurderinger som er lagt til grunn for anbefaling bygger på KMD sin rapport om mulige smitteverntiltak og beredskap som knyttes til gjennomføringen av stortings- og sametingsvalget 2021 (KMD er vedlagt). Det er i rapporten påpekt stor usikkerhet rundt pandemiens faser og derav også usikkerhet rundt tiltak som må iverksettes. Som en konsekvens av at det er kort tid siden rapporten ble publisert, har det ikke vært mulig for rådmannen å legge frem en mer dyptgående vurdering, og heller ikke en skisse til beredskapsplan for valgavviklingen. Rådmannen vil komme tilbake med løypemeldinger etter hvert som planene blir klar.

Det som står fast er at alle kommunens innbyggere skal gis mulighet til å avgi stemme under det kommende stortings- og sametingsvalg. Rådmannens vurdering baserer seg på tre ulike scenarier ut fra beste, verste og dagens situasjon.

Vurdering:

Utfordringen som kommunen mulig står overfor, er å klare å gjennomføre stortings- og sametingsvalg under en pågående pandemi med gjennomføring i henhold til beskrevne smitteverntiltak. Det vil være vesentlige tiltak som må planlegges for, samtidig som den ordinære planleggingen forbundet med valg blir ivaretatt.

Ulike scenarier

Ut fra beste scenario kan det planlegges slik som ved tidligere valg. Dette er etter rådmannens syn det minst sannsynlige scenariet, og også det scenariet som forbereder kommunen minst på

en trygg valgavvikling. Dersom det planlegges for ordinær valgavvikling, vil ikke innbyggere få et fullverdig tilbud til valgdeltagelse uten at samfunnet er tilbake til ordinær status og pandemien er over. I et slikt scenario er det kun trafikale forhold og økt kapasitet i enkelte valglokaler som må planlegges for.

Ved verste scenario vil det være stor smittespredning med isolasjon og karantener. Under slike forutsetninger er det behov for et stort antall valgmedarbeidere som kan reise hjem til innbyggerne som ønsker å avgi sin stemme. For å kunne gi et slikt tilbud, må det både opprettes stemmestyrer med reservepersonell, rekrutteres valgmedarbeidere med reservepersonell, kjøpes inn tilstrekkelig smittevernutstyr, organiseres transport og oppmøtetid og også kjøpes inn flere valgurner. Videre må stemmelokalene oppfylle alle krav til parkering, avstand, smittevern og skjerming for dem som er i karantene. I rapport fra KMD er det påpekt at stemmegivning for dem som er i karantene kan tilrettelegges for i egne lokaler, valgbuss eller fra bil.

Selv ved dagens situasjon eller lavere nivå vil de fleste av de beskrevne tiltak fra KMD sin rapport måtte iverksettes for å kunne avvikle et valg under en pandemi, dog i mindre skala. Tilbud om stemmegiving fra hjemmet må planlegges for på samme måte som verste scenariet. Tilkomst og avgang fra valglokalene må fortsatt merkes og reguleres av vakter. Avskjerming mellom valgmedarbeidere og stemmegiverne må fortsatt organiseres. Også andre smittevernhensyn må være ivaretatt.

Rådmannen anbefaler på dette grunnlag at valgavviklingen planlegges med utgangspunkt i at der fortsatt vil være en pågående pandemi på et usikkert nivå. Usikkerheten rundt pandemiens faser og hvilket scenario som skal legges til grunn, gjør at rådmannen anbefaler at antall kretser beholdes slik som før, men at det samtidig startes et arbeid i forhold til kartlegging av behovet for flere valgsteder, og vurdering av lokaliteter hvor stemmegiving kan gjennomføres på en trygg måte.

Forhold som berører valgavviklingen

Ved gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalg 2019, ble det fra flere hold tilbakemeldt trafikale utfordringer og køer inn til valglokalene siste timene på valgdagen. Dersom der fortsatt er en pågående pandemi under valgavviklingen, så må det planlegges med bedre kapasitet for å unngå tilsvarende problemstillinger slik at smittevern allerede ved ankomst til valglokalene blir ivaretatt. Det vil være behov for tydelig merking inn og ut av valglokalet samt vakhold som sikrer smittevern. Siden det ikke vil være mulig å øke antall parkeringsplasser, vil et økt antall stemmelokaler kunne avhjelpe situasjonen. Alternative lokaler må tilfredsstille de generelle kravene om universell utforming og bruk av elektronisk manntall. Alternativer er å henstille innbyggerne til å ikke vente til de siste timene for oppmøte eller å velge andre stemmelokaler med større parkeringskapasitet.

Askøy kommune har en begrenset administrativ ressurs for politisk aktivitet. Ved tidligere valg har valgavviklingen vært gjennomført med omrokking av interne ressurser. Kemneren har tidligere vært valgansvarlig, og jurist tilknyttet politisk sekretariat har hatt et medansvar. Ved siste kommune- og fylkestingsvalg ble det formelle ansvaret overført til leder for administrative tjenester, men kemneren utførte fortsatt alle praktiske valgansvarligoppgaver.

Kemnerfunksjonen og juriststillingen er begge avviklet siden valget i 2019, og andre sentrale valgmedarbeidere har sluttet. Ansvar for valgavvikling er flyttet til leder for administrative tjenester. Det er ikke dedikerte ressurser avsatt ut over dette til planlegging, organisering eller gjennomføring av valg. Det har i tillegg vært «turn over» blant ansatte i politisk sekretariat, samtidig som den totale ressursen i politisk sekretariat er redusert. Den lave ressurstilgangen vil være et særskilt sårbart punkt under det forestående valget som følge av bemanningsreduksjon, «turn over» og et betydelig større omfang av planlegging. Dersom smitte oppstår i denne lille gruppen, vil valgavvikling bli utfordret. I henhold til KMD sin rapport skal sentrale medarbeidere skjermes mot smitte siste perioden inn mot valget. Dette vil være vanskelig å gjennomføre samtidig som normal politisk aktivitet pågår.

For å sikre god valgdeltagelse også under pågående pandemi, må innbyggerne få god informasjon om smitteverntiltak i forkant av valget slik at alle kan føle seg ivaretatt på en god måte. Det bør lages en informasjonsplan som trappes opp inn mot valget. Det vil også være mulig å henstille innbyggerne til bedre fordeling på valgdagen for å redusere trafikale problemstillinger og også kø inn i valglokalene.

Andre vesentlige hensyn er avstand/ skjerming mellom valgmedarbeidere og velgere og smittevask mellom velgere i valglokalet. For å gjennomføre valget i henhold til smittevern, vil valglokalene måtte innrettes med avskjerming mellom valgmedarbeidere og stemmeberettigede. Det må også enten gjøres smittevask i alle valgåser mellom hver velger, alternativt sikre velgerne mot smittespredning gjennom andre tiltak.

Innbygger i karantene og i isolasjon skal også sikres tilbud om valgdeltagelse samtidig som smittevern skal ivaretas. For å kunne gi disse mulighet til valgdeltagelse, må det gis mulighet til å be om å få avgi stemme på annen måte enn ved oppmøte i valglokalet. Rådmannen ser for seg at stemmegivning for dem som er i karantene og isolasjon må tilbys i hjemmet. For å kunne tilby valgdeltagelse i hjemmet, er det behov for tilført ressurs både med tanke på planlegging og gjennomføring.

Et større antall valgmedarbeidere vil være påkrevd for å kunne avvikle stortingsvalget på en slik måte at alle innbyggere gis mulighet til å avgi stemme på en trygg måte. Forhåndsstemmer på rådhuset, institusjoner og sentre må opprettholdes på *minst* samme nivå som tidligere, samtidig som smittevern også ivaretas for disse. Valgavviklingen vil måtte planlegges ut fra smittevernhensyn, hvilket også vil medføre økte kostnader i alle ledd.

Fra andre kommuner ser man eksempler på hvor fort smitte kan spres og hvor fort forutsetningene kan endres. Selv om vaksiner nå pågår, så er tilfanget av vaksiner fortsatt på et lavt nivå og massevaksinering antas å ligge måneder frem i tid.

Rådmannen vurdering er at dersom det fortsatt er en pågående pandemi under valgavviklingen, så vil det ikke være mulig å hensynta smittevern uten særlig planlegging og tilrettelegging.

Rådmannen anser dagens kapasitet til å ivareta beskrevet smittevern på en fullgod måte som begrenset. Uten tilførsel av dedikerte ressurser enten ved tilsetning eller omrokking av interne ressurser og økt kapasitet ved valglokalene, så vil ikke nødvendige smitteverntiltak være sikret.

Folkehelseperspektiv:

Manglende ivaretagelse av smittevern vil kunne få en betydelig påvirkning på folkehelsen både i form av kortsiktige og langsiktige plager på individnivå. Videre vil et større smitteutbrudd kunne påvirke lokal og regional tilgang til helsehjelp både i form av akuttbehov og også planlagt behandling.

Økonomi:

Dersom det skal avholdes valg i henhold til de enhver tid gjeldende anbefalinger og krav til håndtering av valg under en pågående pandemi, vil dette medføre vesentlig økte kostnader til både planlegging, digitalt utstyr, smittevernutstyr, transport, merking og personell. Fra rapporten fremkommer det at det legges til grunn at merkostnadene kommunene vil få dekkes sentralt på lik linje som andre koronarelaterte kostnader.

Eystein Venneslan
Rådmann

Marit Rinnan
Stabssjef